

Чишко Катерина Олександрівна

аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ,
викладач кафедри адміністративної діяльності органів внутрішніх справ
факультету підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та
кримінальної міліції у справах дітей Харківського національного університету
внутрішніх справ

Науковий керівник: **Салманова Олена Юрійівна**, начальник кафедри
адміністративного права та процесу Харківського національного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Основою процесу кваліфікації будь-якого адміністративного правопорушення мають становити основні положення догматичного характеру, якими суб'єкт правозастосування, неодмінно, повинен керуватися при проведенні кваліфікації адміністративного правопорушення. Такі «постулати» в юридичній науці мають назву – принципи. У Академічному тлумачному словнику української мови «принцип» пояснюється як: «1) основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку; 2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; 3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці» [1, с.693].

Принципи адміністративно-правової кваліфікації взагалі, та кваліфікації адміністративного правопорушення зокрема, на сьогодні, не закріплені у адміністративному законодавстві і у теоретичному аспекті немає сталих визначень їх змісту. Тому, вважаємо за необхідне запропонувати власне бачення поняття принципів кваліфікації адміністративного правопорушення, та визначити їх як «керівні положення, засади та вимоги, що становлять зміст діяльності уповноважених органів (посадових осіб) щодо з'ясування та оцінювання юридично значущих ознак правопорушення (діяння) та їх співставлення з відповідними нормами адміністративного законодавства.

Визначення принципів адміністративно-правової кваліфікації має велике значення, оскільки вони не тільки покладаються в основу вироблення правил щодо пошуку відповідних норм адміністративного законодавства, які підлягають застосуванню, а й втілюються в суворі вимоги кваліфікації адміністративних правопорушень, відхилення від яких спричиняє вихід за межі правового поля.

Детальний аналіз чинних нормативно-правових актів, зокрема норм Конституції України та адміністративного законодавства (Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу адміністративного судочинства України), окремих положень міжнародно-правових актів, які ратифіковані Верховною Радою України й складають невід'ємну частину українського законодавства та загальних принципів адміністративного права як галузі права, дозволив нам запропонувати систему принципів адміністративно-правової кваліфікації. До такої системи можна віднести принципи: законності; рівності громадян перед законом; публічності; об'єктивності; вичерпності; персоналізації; повноти адміністративно-правової кваліфікації; вирішення суперечних питань на користь особи, дії якої кваліфікуються; недопустимості пред'явлення подвійного обвинувачення у вчиненні адміністративного правопорушення; незмінності; професіоналізму.

Принцип законності полягає у тому, що уся інформація про адміністративне правопорушення, включаючи повідомлення або одержання доказів та інформації про протиправне посягання на громадський порядок та громадську безпеку іншим способом, наприклад, у процесі патрулювання, повинна бути одержана виключно законним шляхом. В іншому випадку остання не може враховуватись при кваліфікації адміністративного правопорушення. Принцип законності також вимагає обов'язкового врахування обставин, при яких адміністративна відповідальність виключається. Відповідно до ч.2 ст. 58 Конституції України: «Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення.» [2]. Таким чином, діяння особи-правопорушника необхідно кваліфікувати за тими нормами

адміністративного законодавства, які діють на момент вчинення адміністративного правопорушення, не припускаючи кваліфікацію за аналогією. А отже, застосовувати лише ту адміністративну норму, яка прямо передбачена законом.

Принцип рівності громадян перед законом та органом (посадовою особою, яка проводить кваліфікацію адміністративного правопорушення) впливає з ч. 1 та 2 ст. 24 Конституції України: «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.» [2].

Принцип публічності кваліфікації адміністративного правопорушення полягає у тому, що уповноважені органи (посадові особи) здійснюють її офіційно, від імені держави. Тільки така кваліфікація призведе до правових наслідків.

Принцип об'єктивності кваліфікації адміністративного правопорушення виключає суб'єктивну оцінку уповноваженого органу (посадової особи), що її здійснює. При проведенні кваліфікації необхідно керуватися виключно інформацією про обставини справи, яка отримана з додержанням принципу законності.

Принцип вичерпності гарантує кваліфікацію адміністративного правопорушення за такою правовою нормою в межах Кодексу України про адміністративні правопорушення, яка остаточно буде описувати його склад, при обов'язковій умові посилання на відповідну частину, пункт, підпункт застосованої статті.

Принцип персоналізації вимагає від суб'єкта кваліфікації проводити її, враховуючи особливості та індивідуальні ознаки як кожного адміністративного делікту так й кожної особи правопорушника, що існують на момент вчинення адміністративного правопорушення та під час здійснення адміністративно-правової кваліфікації.

Принцип повноти кваліфікації забезпечує необхідність врахування усіх без виключення діянь, які вчинила особа. Застосування якогось вибірнього підходу чи кваліфікація окремої частини вчинених діянь – неприпустима.

Принцип вирішення суперечних питань на користь особи, дії якої кваліфікуються безпосередньо закріплений у ч. 3 ст. 62 Конституції України, відповідно до якої докази, які одержані незаконним шляхом не можуть складати основу обвинувачення так як й припущення [2]. Так, коли у уповноваженого суб'єкта виникають сумніви, щодо кваліфікації адміністративного правопорушення, він зобов'язаний тлумачити останні не інакше як на користь обвинуваченого.

Принцип недопустимості пред'явлення подвійного обвинувачення у вчиненні адміністративного правопорушення впливає зі ст. 61 Основного закону України – «Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення.» [2]. Тобто адміністративне правопорушення, що посягає на сферу громадського порядку та безпеки не може кваліфікуватися за однією нормою КУпАП, якщо до цього при проведенні іншої кваліфікації діяння особи вже визначена норма, яка охоплює й вказане вище правопорушення.

Принцип незмінності кваліфікації захищає від її довільної (необґрунтованої, безпідставної) зміни. Підставами, за яких допускається зміна кваліфікації є: здійснення помилки при кваліфікації, яка стала чинником, що призвів до неправильної кваліфікації; зміну обставин справи: виникнення нових чи визнання незаконними вже встановлених; викриття факту проведення завідомо неправильної кваліфікації, тобто факт зловживання особи, якій надано право державою проводити кваліфікацію адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки.

Принцип професіоналізму тісно переплітається з принципом публічності. Суб'єкти, які проводять кваліфікацію повинні мати достатні теоретичні знання та професійні навички для її здійснення, оскільки юридичні наслідки проведення офіційної кваліфікації у будь-якому разі впливають на

особу, через призначення адміністративного покарання за вчинене правопорушення. До того ж, необхідно, створити належну теоретичну базу, у вигляді методологічних порад, роз'яснень, листів тощо, які будуть орієнтувати посадових осіб на здійснення правильної кваліфікації та пояснювати як правильно розв'язувати спірні питання при кваліфікації адміністративних правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки.

Визначення принципів адміністративно-правової кваліфікації правопорушень у сфері громадського порядку та громадської безпеки має практичне значення у діяльності органів внутрішніх справ. Їх суворе дотримання забезпечить вироблення алгоритму дій посадової особи при проведенні адміністративно-правової кваліфікації, що сприятиме зменшенню кількості випадків помилкової кваліфікації адміністративних правопорушень, а значить, зміцненню законності та правопорядку у державі.

Література:

1. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 7. – К.: Наукова думка, 1976. – 723 с.
2. Конституція України: від 28.06.1996., № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141, з наст. змінами. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.